

FRANZ LISZT

- 200. godišnjica rođenja

Đurđa Otržan

Romantičarski trolist procvao je odjednom. U sumrak Napoleonovog neostvarenog cijelo-europskog carstva dolaze na svijet: Chopin, Schumann, Bellini i Liszt. Ubrzo potom (1813.) Verdi i Wagner. Od prve četvorice, samo je Franz Liszt osvojio Europu na juriš. Za to mu je trebalo tek prvih nježnih deset godina dječastva. Ponovio je Mozartov zvjezdani uspon čuda od djeteta, ali je izbjegao Mozartov mukotrpan činovnički put borbe za opstanak jer je već u devetoj godini života dobio stipendiju kojom si je mogao priuštiti neometano bavljenje glazbom. Otac i majka shvaćaju da su u sinu dobili izuzetni dar s neba i posvećuju cjelokupni život obitelji Franzovom napretku.

Radi njega se obitelj i preselila u Beč da ga podučava Czerny, onaj mrski etudo-manijak kojeg sa stravom zapamti svako dijete koje uči svirati klavir. No, pokazat će se da "brzoprsta vještina" ("Etüden für Fingergelläufigkeit") donosi veću reputaciju učeniku nego učitelju, pa desetogodišnjak pobjeđuje Beethovena, Salierija i samog Czernyja na natjecanju na kojem je izabran među pedeseticom skladatelja da sklada "Varijacije na Diabellijevu temu". Dakle, u Beču mu nitko nije bio ravan krajem 1821. godine, kad mu je bilo tek deset godina.

Već je tada Lisztova moć bila nepojmljiva. Njegov je otac i mentor bio blizak toj moći i učinio je sve da je pokaže svijetu. Godine 1824. Liszt svira pred engleskim kraljem Georgeom IV., ponavlja austrijski trijumf i osvaja jednu pod jednu prijestolnicu. Pariz mu je doslovno pao pred noge. Imutak koji stječe čuva i naučit će zauvijek čuvati svoju slobodu financijskom neovisnošću. Ali ne i bogatstvo zdravlja. Počesto će tjelesno pokleknuti iscrpljen dinamikom umjetničke realizacije. Europske turneje će uzeti danak, kako sinu, tako i ocu. Franzu su preporučene toplice i šesnaestogodišnjak odlazi u lječilište u Boulogne, ali ga otac ubrzo zauvijek napušta jer umire od tifoidne groznice odmah po dolasku, navršivši tek 51. godinu.

Franz Liszt je tada nesumnjivo prava glazbena europska zvijezda. No iz osobnih gubitaka izvlači pouku i ne želi više profanirati glazbenu umjetnost zabavljajući okrunjene glave i imućne industrijalce. U tim prijelaznim, kritičnim fazama Lisztova života, vidljiva je potreba da prije novog koraka poduzme korjenitu preobrazbu cjeline svog života, time što mijenja stav prema svojim

ciljevima i to se pretvara u pogonsku nužnost u Lisztovom stvaranju i karijeri. Za napredak u umjetničkom i socijalnom, potreban je prvenstveno korak naprijed u vlastitom moralnom razvoju. Tako je skidao košuljice i ostvarivao organski rast i opadanje višestrukih karijera tijekom života.

Revolucija 1830. godine u Francuskoj pobudila je u njemu humanizam i filantropiju, jer Franz Liszt je bio duh velike moralne snage, inspirator svim muzičarima svoje epohe, inicijator najboljih događanja diljem Europe, takoreći, muza Duha vremena, plemenit u najviteškijem smislu te riječi. Uživao je da ga osvaja tuđa nadarenost. Berlioza je oduševljeno odveo na ručak upoznavši njegovu orkestralnu vještinu, Paganini ga je duboko inspirirao, kao čovjek i kao svirač. Liszt je davao svijetu natrag sve što je kao sirovinu od svijeta primio. Tražio je društvo sličnih sebi, društvo velikih talenata.

U Lisztovoj dvadesetoj godini, 1831. godine, dolazi jedan drugi vršnjak u Pariz, Frederic Chopin. I što je Lisztovo društvo reklo: evo genija. Pa to su mogli izreći samo neki drugi geniji. A u društvo ga je uveo Liszt, pribavio mu klavir i osigurao prvi koncert.

Lisztova glazba nije bila onako prijateljska kao što je bila intimna slušatelju Chopinova, Schubertova, Schumannova ili Mendelssohnova. Ali je bila veličanstvena i nitko je nije mogao doseći. U svojoj 31. godini dolazi u Weimar i njegova slava dostiže visine s kojih ga više nitko nije skinuo. Franz Liszt kročio je na Europski Parnas i tamo će boraviti nešto manje od dvadesetak godina, ravnajući strujama romantizma i usponima i uspjesima muzičara epohe.

Nevjerojatan je Lisztov entuzijazam tih godina. Postavio je čak jedanaest novih opera, dirigirao nebrojena djela suvremenika, skladao orkestralni korpus onoga što je započeo klavirskim recitalima - "Simfonijske pjesme", potpomogao Wagnerov uspon, uz gubitak kćeri Cosime, jer je tako doživio njenu vezu s Wagnerom. Bayreuth je Wagnerov pokušaj da oponaša tasta, ali Wagneru je trebala publika, Lisztu nije. Franz Liszt je volio umjetnost i svakoga tko je volio umjetnost. U Weimar se hodočastilo od 1842. do 1859. godine da bi se stvaralo. Njega je pak već bilo teško slijediti. Clara Schumann neke skladbe nije mogla izvesti, Eduard Hanslick je 1853. godine nazvao Lisztovu "Sonatu u h-molu" beznadnom. Liszt je skladao kako je čuo, svirao kako je samo on mogao.

No uskoro slijede udari sudbine - kći Cosima ostavlja Hans von Bullowa i "bježi" Wagneru, umire mu sin Daniel, a ubrzo potom i kći Blondine. Ostavši bez svih, Franz Liszt postaje hodočasnik i povjerava se svijetu duhovnosti i, naravno, umjetnosti. Otpočinju "Godine hodočašća" u kojima sklada veličanstvena oratorijska djela, a tuga i sjene bola razapinju Lisztove klavirske skladbe zadnjeg razdoblja. Djeluje između Rima, Weimara i Budimpešte. Nije zlopamtilo, pa i u Bayreuth odlazi povremeno da čuje praizvedbu "Ringa" i "Parsifala". Možda je Wagneru pisanje "Parsifala" donijelo višestruko prosvjetljenje kad je posvetni prikaz o iskupitelju posvetio Franzu Lisztu, jer da Franz Liszt nije cjelokupni Wagnerov opus preradio za klavir da bi se mogao izvoditi u salonima diljem Europe, teško da bi Wagnera čekala onakva posmrtna slava.

U lipnju 1886. godine u Luxembourggu svira svoj posljednji recital, a prorok kakav je bio, zaustavio se, kao zadnji vladar Europe kulture, u gradu u kojem će se desetak dana kasnije, 29. lipnja, roditi jedan drugi Robert Schuman, osnivač Europske unije.

